

PRÓBY SAMOBÓJCZE LUDZI MŁODYCH ZE ŚRODOWISKA WIEJSKIEGO

SUICIDAL ATTEMPTS AMONG YOUNG RURAL INHABITANTS

Zdzisław Brzeski, Wojciech Sodolski, Roman Chwedorowicz

*Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie. Dyrektor: prof. zw. dr hab. n. med. Leszek Wdowiak
Klinika Chorób Wewnętrznych i Zawodowych. Kierownik: prof. dr hab. n. med. Wojciech Sodolski*

Streszczenie

W ostatnich latach zmieniają się motywacje zatruc ostrych samobójczych ludzi młodych z różnych środowisk, uwarunkowane zmianami psychospołecznymi zarówno w środowisku miejskim jak i na wsi. Próbom samobójczym towarzyszy poczucie – zwłaszcza w środowisku wiejskim – niskiej pozycji społecznej, trudności zaadaptowania się w gospodarce wolnorynkowej, napięcia emocjonalne w rodzinie, szkole, środowisku ludzi młodych, uzależnienie od alkoholu, nadużywanie leków, w tym psychotropowych.

Autorzy w oparciu o materiał kliniczny leczonych stacjonarnie z powodu zatrucia samobójczego mieszkańców wsi przeprowadzili analizę postaw, motywacji i przyczyn zatrucia ostrego ludzi młodych zamieszkujących na wsi. Wśród młodzieży wiejskiej uczącej się w szkołach i studiującej, w grupie przyczyn samobójstw dominowały: trudności okresu dojrzewania, konflikty w rodzinie, konflikty z rówieśnikami, zawiedzione uczucia. W grupie młodzieży dojrzałej motywacją zatrucia były: trudności w znalezieniu pracy w miejscu zamieszkania, konflikty w rodzinie, nadużywanie używek, niekiedy stany depresyjne w okresie zaostrzenia choroby.

Słowa kluczowe: *zatrucia, samobójstwa ludzi młodych, środowisko wiejskie, motywacje zatruc, przebieg kliniczny*

Abstract

In recent years changes have been noted in the motivations for acute suicidal poisonings among young people from various environments, which are due to psychosocial changes both in the urban and rural environments. Suicidal attempts are accompanied – especially in the rural environment – by low social status, difficulties with adapting to a free market economy, emotional tension within the family, at school, in the environment of young people, addiction to alcohol, drug overuse, including psychotropes.

Based on clinical material concerning rural inhabitants hospitalized due to suicidal poisonings, the authors performed the analysis of attitudes, motivations and causes of acute poisonings among the young rural population. Among rural adolescents who continued school or university education the dominant causes of undertaking a suicidal attempt were: adolescent period problems, conflicts within the family, conflicts with mates, and disappointment in love. Among young adults the motivations were as follows: difficulties with finding employment in the place of residence, conflicts within the family, overuse of stimulants, and sometimes states of depression during the period of aggravation of a disease.

Key words: *poisoning, suicides of youngs, suicidal motivation, clinical course of poisoning, rural environment*

Nadesłano: 15.12.2010

Zatwierdzono do druku: 21.06.2010

Wstęp

W dobie narastających problemów psychospołecznych, które nie omijają wsi, ludność wiejska ulega działaniu przewlekłego stresu, który u osób słabszych, mniej odpornych może prowadzić do prób samobójczych niekiedy skutecznych. Tym próbom towarzyszy poczucie niskiej pozycji społecznej, trudności zaadaptowania się w gospodarce rynkowej, napięcia emocjonalne w rodzinach, nadużywanie leków w tym psychotropowych jak również alkoholizm [1, 2, 4, 8, 9].

Celem opracowania jest analiza postaw, motywacji i przyczyn podejmowania prób samobójczych przez ludzi młodych ze środowiska wiejskiego w warunkach narażenia na typowe czynniki stresogenne motywujące do samobójstw.

Materiałem badań była grupa 121 ludzi, w tym 80 kobiet i 41 mężczyzn, młodych mieszkańców wsi, leczonych w Oddziale Toksykologii Kliniki IMW w Lublinie z powodu zatrucia samobójczego różnymi ksenobiotykami.

W badanej grupie czynnikiem sprawczym zatrucia były leki oraz alkohol i leki.

Wyniki badań

Badania objęły osoby mieszkające w środowisku wiejskim, w liczbie 121 osób. Średnia wieku badanych wynosiła: $X - 25,45$ lat, $SD - \pm 11,39$, mediana – 20 lat. (Tab. 1)

Tabela 1. Liczebność i wiek badanej grupy
Table 1. Number and age of patients in the study

Wyszczególnienie	Wiek ($\bar{x} \pm SD$)	Mediana
Całość grupy badanej N – 121	26,20 ± 11,33	20
Mężczyźni N – 41	27,46 ± 12,88	20
Kobiety N – 80	25,46 ± 10,06	20

Najliczniejszą grupą badanych byli uczniowie i studenci oraz pracujący zawodowo. W grupie uczącej się młodzieży wiejskiej przeważały kobiety, natomiast wśród zatrudnionych w rolnictwie i poza nim również dominowały kobiety. Bezrobotnymi podejmującymi próby samobójcze w środowisku wiejskim częściej byli mężczyźni. (Tab. 2)

Tabela 2. Zajęcia wykonywane przez osoby z badanej grupy
Table 2. Occupations performed by patients in the study

Wyszczególnienie	Liczba osób badanych – odsetek		
	Całość grupy badanej	Mężczyźni	Kobiety
Uczniowie i studenci	51 (42%)	12 (10%)	39 (32%)
Pracujący zawodowo	49 (41%)	18 (15%)	31 (26%)
Bezrobotni	21 (17%)	12 (10%)	9 (7%)
Łącznie	121 (100%)	42 (35%)	79 (65%)

Stanu wolnego, który dominował w badanej grupie, byli uczniowie i studenci, a pośród nich przeważały młode kobiety. Pozostający w związkach mał-

żeńskich stanowili 40% grupy badanej, ze zdecydowaną przewagą kobiet. (Tab. 3)

Tabela 3. Stan cywilny osób w badanej grupie
Table 3. Marital status of patients in the study

Wyszczególnienie	Liczba osób badanych – odsetek		
	Całość grupy badanej	Mężczyźni	Kobiety
Wolni	72 (59%)	23 (19%)	49 (40%)
Żonaci	48 (40%)	18 (15%)	30 (25%)
Rozwiedzeni	1 (1%)	0 (0%)	1 (1%)
Łącznie	121 (100%)	41 (34%)	80 (66%)

Motywacją zatrucia samobójczego były w malejącej kolejności: trudności okresu dojrzewania (w grupie młodzieży) oraz konflikty w rodzinie (w grupie osób starszych). Dotyczyły one zarówno kobiet jak i mężczyzn. Kolejną przyczyną zatrucia sa-

mobójczych były trudności w znalezieniu pracy zawodowej poza miejscem zamieszkania. W grupie uczącej się młodzieży częstą motywacją zatrucia były konflikty z rówieśnikami jak również zawiedzione uczucia. (Tab. 4)

Tabela 4. Motywacja zatrucia w badanej grupie
Table 4. Motivations for poisonings among patients examined

Wyszczególnienie	Liczba osób badanych – odsetek		
	Całość grupy badanej	Mężczyźni	Kobiety
Konflikt w szkole	6 (5%)	2 (2%)	4 (3%)
Trudności okresu dojrzewania	23 (18%)	3 (2%)	20 (16%)
Trudność znalezienia pracy	17 (14%)	8 (7%)	9 (7%)
Nadużywanie używek (alkohol)	9 (8%)	7 (6%)	2 (2%)
Konflikt w rodzinie	23 (19%)	4 (3%)	19 (16%)
Konflikt z rówieśnikami	15 (13%)	7 (6%)	8 (7%)
Zawiedzione uczucia	14 (12%)	2 (2%)	12 (10%)
Depresja	8 (6%)	4 (3%)	4 (3%)
Przyczyny inne	6 (5%)	2 (2%)	4 (3%)
Łącznie	121 (100%)	39 (32%)	82 (68%)

W grupie osób przyjmowanych w stanie śpiączki toksycznej (II° i III° wg Matthew) w stanie lekkim i średnio ciężkim była większość z osób zatrutych, z przewagą II° śpiączki. Czynnikiem sprawczym zatrucia

w tych grupach były leki uspokajające, nasenne, benzodiazepiny, psychotropowe, neuroleptyki – gdzie przeważały, jak i leki łącznie ze spożytym alkoholem. (Tab. 5)

Tabela 5. Śpiączka toksyczna w zatruciu – wg Matthew i Lawson*
Table 5. Toxic coma in poisoning – grading acc. to Matthew and Lawson*

Głębokość	Czynnik sprawczy zatrucia			
	Leki	Leki + alkohol	Alkohol markowy	Łącznie**
I°	5 (6%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (6%)
II°	33 (41%)	11 (14%)	2 (2%)	46 (57%)
III°	16 (20%)	9 (11%)	2 (2%)	27 (33%)
IV°	2 (2%)	0 (0%)	1 (1%)	3 (4%)
Razem	56 (69%)	20 (25%)	5 (6%)	81 (100%)

* H. Matthew and A.A.H. Lawson, Quart. J. Med., 35, 539 (1966)

** Bez śpiączki było 40 osób

** 40 patients were not in coma

Omówienie wyników badań

Badania przeprowadzone wśród osób, które w wyniku prób samobójczych leczone były w Oddziale Toksykologii Kliniki Instytutu Medycyny Wsi wykazały, że próby samobójcze najczęściej podejmowali ludzie młodzi w kategorii wiekowej 25÷26 lat. Z wiekiem spadał odsetek podejmowanych prób samobójczych. Jest to prawidłowość sygnalizowana przez wielu autorów, zarówno w Polsce jak i w innych krajach w odniesieniu do samobójstw usiłowanych [4].

W grupie badanych osób przeważali młodzi uczniowie i studenci, z przewagą młodych kobiet. Drugą pod względem liczebności była grupa pracujących zawodowo. Kolejną grupą były osoby pozostające bez stałego zatrudnienia (z dwukrotną przewagą kobiet).

Najczęstszą przyczyną zatrucia samobójczego – zarówno wśród mężczyzn jak i wśród kobiet – były leki. Są one najczęstszą przyczyną zatruc samobójczych nie tylko w Polsce, ale i w wielu innych krajach [3, 5]. Ponad połowa niedoszłych samobójców w chwili zatrucia znajdowała się pod wpływem alkoholu i leków.

Alkohol spożywany jest przez samobójców w celu wzmocnienia działania leków lub innych środków toksycznych. Spostrzeżenia te zgadzają się z doniesieniami innych autorów i świadczą, że alkohol jest nadal łącznie z lekami główną przyczyną zatruc w Polsce, będąc czynnikiem ułatwiającym wykonanie aktu autoagresji poprzez osłabienie odruchów samozachowawczych (tab. 5) [4, 6, 7].

Motywacją zatruc grupy badanej, w naszym materiale były kolejno: trudność znalezienia pracy, konflikt w rodzinie, oraz w grupie młodzieży trudności okresu dojrzewania. Na dalszym miejscu były konflikty z rówieśnikami, w szkole, zawiedzione uczucia (tab. 4). W badanych grupach przyczyn samobójstw dominowały kobiety.

W naszym materiale badania potwierdziły, że osoby podejmujące próby samobójcze znajdowały się w głębokiej sytuacji kryzysowej, nie potrafiły uporać się same z niekorzystną sytuacją życiową, nie miały wsparcia ze strony swego otoczenia. Decyzja o samobójstwie była ucieczką przed stresującą sytuacją, często przewlekłą, której samobójca nie potrafił sprostać i nie znalazł nikogo, kto by mu pomógł ten kryzys przezwyciężyć.

Wnioski

● Samobójcze zatrucia ludzi młodych w naszym materiale były dwukrotnie liczniejsze w grupie kobiet aniżeli mężczyzn.

● W analizowanym materiale przeważali młodzi uczniowie i studenci, którzy jako motywację zatrucia samobójczego podawali: trudności okresu dojrzewania, konflikt z rówieśnikami, zawiedzione uczucia.

● Znaczącą grupę podejmujących próbę samobójczą stanowiły osoby pozostające bez stałego zatrudnienia, zwłaszcza w grupie młodych kobiet.

● Stan cywilny nie wydaje się być czynnikiem usposabiającym do samobójstwa. W naszym materiale reakcje samobójcze obejmowały zarówno osoby stanu wolnego – gdzie dominowały – jak i osoby pozostające w stałych związkach małżeńskich.

● Czynnikiem sprawczym samobójstw były leki, niekiedy w połączeniu z alkoholem, co niejednokrotnie determinowało ciężkość zatrucia i głębokość śpiączki toksycznej.

● Przeprowadzona analiza statystyczna testem chi-kwadrat (χ^2) nie wykazała istotności różnic pomiędzy porównywanymi grupami młodzieży z różnych środowisk w zakresie stanu cywilnego, motywacji zatruc ostrych oraz głębokości śpiączki toksycznej.

Piśmiennictwo

1. Brzeski Z., Sodołski W., Woźnica I.: Przyczyny prób samobójczych młodzieży i młodych dorosłych ze środowiska wiejskiego. *Medycyna Ogólna* 2008, 14, 2, 190.
2. Goszcz H.: Społeczne uwarunkowania zatruc samobójczych. *Przegl. Lek.* 1999, 6, 422.
3. Kłys M., Baran E.: Zatrucia śmiertelne w materiale Zakładu medycyny Sądowej w Krakowie w latach 1946 – 1995. *Arch. Med. Sąd. Krym.* 1996, 46, 277.
4. Kołaciński Z., Rosa K., Weise M. i wsp.: Alkohol a próby samobójcze. *Przegl. Lek.* 1997, 54, 438.
5. Monk M.: Epidemiology of Suicide. *Epidemiol. Rev.* 1987, 9, 51.
6. Pach J., Gawlikowski T., Motyka E. i wsp.: Ostre zatrucia środkami psychoaktywnymi wśród uzależnionych dorosłych mieszkańców Krakowa. *Przegl. Lek.* 1997, 54, 392.
7. Pach J., Kamenczak A., Pach K. et al.: The evaluation of the threat of acute chemical compounds poisonings among the adult inhabitants of Kraków in year 1983 and 1993. *Przegl. Lek.* 1995, 52, 243.
8. Rosa K., Kowalczyk H.: Społeczne uwarunkowania zatruc samobójczych. Raport z badań cz. 2. IMP Łódź, 1994.
9. Wald I.: Alkohol oraz związane z nim problemy społeczne i zdrowotne. PWN, Warszawa, 1986.

Adres do korespondencji:
dr med. Zdzisław Brzeski
Instytut Medycyny Wsi w Lublinie
ul. Jaczewskiego 2
20-950 Lublin
tel. 81 718 44 69